

# MUHANDISLIK

## & IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,  
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

# №12

2025  
dekabr

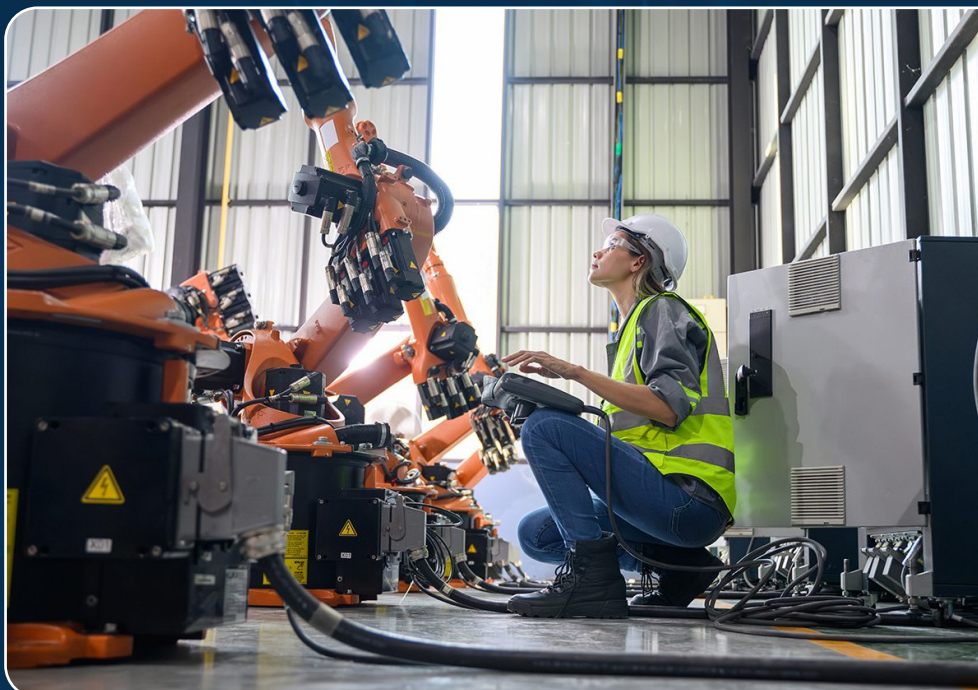


Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar



Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB<sup>®</sup>  
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic  
Resource  
Index  
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL  
STANDARD  
SERIAL  
NUMBER  
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS  
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ  
БИБЛИОТЕКА  
LIBRARY.RU



ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ  
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ  
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА  
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ



# muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,  
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 928 sahifa.  
2025-yil, dekabr

## Bosh muharrir:

**Zokirova Nodira Kalandarovna**, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

## Bosh muharrir o'rinbosari:

**Shakarov Zafar G'afarovich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

## Tahrir hay'ati:

**Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich**, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Sharipov Kongratbay Avezimbetovich**, texnika fanlari doktori, professor

**Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Shaumarov Said Sanatovich**, texnika fanlari doktori, professor

**Turayev Bahodir Xatamovich**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Nasimov Dilmurod Abdulloevich**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Allayeva Gulchexra Jalgasovna**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Arabov Nurali Uralovich**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Xamrayeva Sayyora Nasimovna**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Bobonazarova Jamila Xolmurodovna**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Irmatova Aziza Baxromovna**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

**Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

**Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

**Amanov Otabek Amankulovich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

**Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li**, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Qurbonov Samandar Pulatovich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Zikriyoyev Aziz Sadulloevich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Tabayev Azamat Zaripbayevich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Sxay Lana Aleksandrovna**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

**Ismoilova Gulnora Fayzullayevna**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

**Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

**Kasimova Nargiza Sabitdjanovna**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

**Kalanova Moxigul Baxritdinovna**, dotsent

**Ashurzoda Luiza Muxtarovna**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Sharipov Botirali Roxataliyevich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

**Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

**Bauyetdinov Majit Janizaqovich**, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

**Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li**, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Sultonov Shavkatjon Abdullayevich**, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

**Jo'raeva Malohat Muhammadovna**, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

**Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

**Kalonova Moxigul Baxritdinovna**, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

**Mirzayev Kulmamat Djanzakovich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

**Karimova Nilufar Sadirdin qizi**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)



# muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,  
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

**Muassis:** "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

**Hamkorlarimiz:**

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti



# MUNDARIJA

|                                                                                                                                                                                         |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| RASMIY RIVOJLANISH YORDAMI (OFFICIAL DEVELOPMENT ASSISTANCE, ODA) ORQALI O'ZBEKISTONDA DAVLAT MOLIYASINI BOSHQARISH (PUBLIC FINANCIAL MANAGEMENT, PFM) TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ..... | 24  |
| <b>Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Ulug'ova Maftunabonu To'lginovna</b>                                                                                                                 |     |
| INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN LEADING WHEAT-PRODUCING COUNTRIES.....                                                                                                                       | 28  |
| <b>Turayeva Gulizahro</b>                                                                                                                                                               |     |
| BLOKCHEYN TIZIMLARI UCHUN XESH FUNKSIYALARNI TANLASH MEZONLARI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI .....                                                                            | 32  |
| <b>Abduraximov Baxtiyor, Allanov Orif, Turdibekov Baxtiyor</b>                                                                                                                          |     |
| RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA KICHIK KORXONALARDA ISHLAB CHIQARISHNI SAMARALI TASHKIL ETISH MODELLARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA .....                                       | 39  |
| <b>Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li</b>                                                                                                                                             |     |
| ISSIQLIK AKKUMULYATORINING RAZRYADLANISH JARAYONIDA SUYUQLIK QATLAMLARIDA HARORAT TAQSIMLANISHINING BIR O'LCHOVLI MODEL .....                                                           | 43  |
| <b>B.A. Hikmatov, M.S. Mirzayev</b>                                                                                                                                                     |     |
| ISLOM MOLIYASI TAMOIYILLARI ASOSIDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....                                                                                              | 49  |
| <b>Safarova Nasiba Gulmurod qizi</b>                                                                                                                                                    |     |
| ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СИСТЕМ В ОБУЧЕНИИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ИНФОРМАЦИОННЫМ ТЕХНОЛОГИЯМ.....                                                                                           | 54  |
| <b>Даниярова Улбосын Куатбаевна</b>                                                                                                                                                     |     |
| YANGI TURDAGI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARI KO'RSATKICHLARINI KOMPLEKS BAHOLASH .....                                                                                              | 58  |
| <b>Ergasheva Rashida Abdug'aniyevna</b>                                                                                                                                                 |     |
| HALQALI YIGIRISH MASHINASIDA BURAM UCHBURCHAGINING IP UZILISHIGA BOG'LIQLIGINI TADQIQI.....                                                                                             | 62  |
| <b>Soliyev Azizbek Kamoldinovich</b>                                                                                                                                                    |     |
| НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТУРИЗМА 2030: СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ И РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА .....                                                                                             | 69  |
| <b>Голышева Елена Вячеславовна</b>                                                                                                                                                      |     |
| STRATEGIK JARAYONNING MODELLARI .....                                                                                                                                                   | 76  |
| <b>Musayeva Dilnoza Dilshatovna</b>                                                                                                                                                     |     |
| МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ОЦЕНКИ СТОИМОСТИ КВАРТИР В МНОГОЭТАЖНЫХ ДОМАХ.....                                                                                                                | 81  |
| <b>Уринов Адхамжон Акбарович</b>                                                                                                                                                        |     |
| MATERIALLARNI MURAKKAB YASSI TRAEKTORIYALAR BO'YICHA DEFORMASIYALANTIRISHDA PLASTIK DEFORMASIYALANISH JARAYONLARI .....                                                                 | 88  |
| <b>A.Xakimov, X.Xakimov</b>                                                                                                                                                             |     |
| TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI.....                                                                                | 95  |
| <b>Xaitov Shaxzod Sharipboyevich</b>                                                                                                                                                    |     |
| SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH CHORA-TADBIRLARINING KETMA KETLIGI .....                                                                                           | 102 |
| <b>Xusanova Maloxat Mengnorovna</b>                                                                                                                                                     |     |
| TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA LOGISTIKA XARAJATLARI TAHLILI .....                                                                                                                         | 107 |
| <b>Saidova Kamola Xoshimovna</b>                                                                                                                                                        |     |



|                                                                                                                                                                |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| OZIQ-OVQAT SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI .....                                       | 111 |
| <b>Tleuv Niyetulla Raxmanovich</b>                                                                                                                             |     |
| YUQORI MUSTAHKAM KOMPOZIT ARMATURALARDAN FOYDALANILGAN TEMIRBETON KONSTRUKSIYALARINING YUK KO'TARUVCHANLIGI VA UZOQ MUDDATLI DEFORMATSIYALARINI BAHOLASH ..... | 114 |
| <b>Mamajanova Odina Alisher qizi</b>                                                                                                                           |     |
| KORXONALARDA DAROMADLILIK KO'RSATKICHLARINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI .....                                                                         | 119 |
| <b>Farog'at Xo'jabekova, Eshankulova Nafisa Komiljon qizi</b>                                                                                                  |     |
| TEMIR YO'L INFRATUZILMASIDA YASHIL IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI QO'LLASH: CSR, ESG VA PRI ASOSIDA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH .....       | 124 |
| <b>Abduraxmanova Muqaddas Toxtasinovna</b>                                                                                                                     |     |
| THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN OPTIMIZING MARKETING AND EDUCATIONAL PROCESSES IN HIGHER EDUCATION .....                                                | 128 |
| <b>Sadikov Shoxrux Shuhratovich</b>                                                                                                                            |     |
| BANK FAOLIYATIDA "YASHIL" MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....                                                                         | 133 |
| <b>Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li</b>                                                                                                                     |     |
| TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI .....                                                      | 139 |
| <b>Xaitov Shaxzod Sharipboyevich</b>                                                                                                                           |     |
| BOSHQARUV PSIXOLOGIYASIGA DOIR MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI .....                                                                    | 145 |
| <b>Aripov Oybek Abdullayevich</b>                                                                                                                              |     |
| TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARALARI .....                                                                         | 150 |
| <b>Karimov Nodirbek</b>                                                                                                                                        |     |
| УТИЛИЗАЦИЯ ПОБОЧНЫХ ПРОДУКТОВ ПЕРЕРАБОТКИ ХЛОПКА ДЛЯ СИНТЕЗА АНТИКОРРОЗИОННЫХ КОМПОЗИЦИОННЫХ ПОКРЫТИЙ.....                                                     | 155 |
| <b>Ситмуратов Тулкинбек Сабирбаевич, Баходиров Худайберган Баходир угли</b>                                                                                    |     |
| SANOAT KORXONALARIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....                                                                          | 163 |
| <b>Ergashev Muhibbek Aslam o'g'li</b>                                                                                                                          |     |
| O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK SANOATIDA XORIJIY INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI .....                                                       | 168 |
| <b>Nazarova A.N.</b>                                                                                                                                           |     |
| АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА РАСЧЁТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ СОТРУДНИКОВ ОРГАНИЗАЦИИ .....                                                                     | 172 |
| <b>Шухратов Мамуржон Шухрат угли</b>                                                                                                                           |     |
| BLOCKCHIAN, IOT (INTERNET OF THINGS) NING IQTISODIY SOHALARDA QO'LLANISHI .....                                                                                | 178 |
| <b>Avazov Ergash Xidirberdiyevich</b>                                                                                                                          |     |
| O'ZBEKISTONDA INVESTITSİYALARNI MOLIYAVIY BOSHQARISHNING JORIY HOLATI VA EKONOMETRIK TAHLILLAR ASOSIDA KELGUSI YILLAR PROGNOZI.....                            | 182 |
| <b>Ismailov Dilshod Anvarjonovich</b>                                                                                                                          |     |
| QISHLOQ XO'JALIGI KLASSTERLARI MOLIYAVIY HOLATINING NAZARIY JIHATLARI .....                                                                                    | 190 |
| <b>Dildora Yuldasheva</b>                                                                                                                                      |     |
| TURIZM SOHASIDA TRANSPORT XIZMATLARINING HOLATI .....                                                                                                          | 194 |
| <b>Xalimov Shaxboz Xalimovich</b>                                                                                                                              |     |
| MAHALLA BUDJETI VA SOLIQLARNING YIG'ILUVCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI .....                                                                                     | 200 |
| <b>Abdullayev Zafarbek Safibullayevich</b>                                                                                                                     |     |



|                                                                                                                                                                                            |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| BUDJET TASHKILOTLARIDA QURILISH-TA'MIRLASH XARAJATLARI HISOBINING USLUBIY JIHATLARI.....                                                                                                   | 206 |
| <i>Azizova Zilola Lochinovna</i>                                                                                                                                                           |     |
| KOSHI – BUNYAKOVSKIY – SHVARS INTEGRAL TENGSIZLIGI VA UNING IQTISODIYOTDAGI ROLI.....                                                                                                      | 212 |
| <i>Saipnazarov Shaylovbek Aktamovich</i>                                                                                                                                                   |     |
| ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННЫЙ СЕКТОР УЗБЕКИСТАНА: ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ, ПЕРЕРАБОТКА БИОМАССЫ И СТРАТЕГИИ СОКРАЩЕНИЯ ПОСТУБОРОЧНЫХ ПОТЕРЬ ..... | 219 |
| <i>Эгамбердиев Хумоюн Хамрокулович</i>                                                                                                                                                     |     |
| HOVUZ BALIQCHILIGI XO'JALIKLARIDA REJALASHTIRISHNING MUDDATLARI VA BOSQICHLARI .....                                                                                                       | 227 |
| <i>Dosmuratova Shaxista Kengashovna, Menglikulov Bakhtiyor Yusupovich</i>                                                                                                                  |     |
| O'ZBEKISTON SHAROITIDA KICHIK BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI .....                                                                                        | 233 |
| <i>Ergashev Jamshid Jamoliddinovich</i>                                                                                                                                                    |     |
| KON-METALLURGIYA KORXONALARINING KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA KPINING O'RNI VA AHAMIYATI.....                                                                                             | 237 |
| <i>Ergashov Botirjon Ergashovich</i>                                                                                                                                                       |     |
| SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....                                                                                             | 245 |
| <i>Ahmadjanov Ilyosbek</i>                                                                                                                                                                 |     |
| ACCELERATING SOCIOECONOMIC DEVELOPMENT IN RURAL AREAS THROUGH DIGITAL TECHNOLOGIES: A COMPREHENSIVE ANALYSIS .....                                                                         | 250 |
| <i>O.Q. Xudayberdiyeva, Z.B. Negmatullayeva</i>                                                                                                                                            |     |
| ISSIQXONALARDAN FOYDALANISHNING OZIY-OVQAT XAVFSIZLIGIGA TA'SIRI BO'YICHA MUAMMONI ASOSLASH VA UNING MILLIY MANFAATLARGA ALOQADORLIGINI ANIQLASH .....                                     | 256 |
| <i>Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li</i>                                                                                                                                                  |     |
| NAMANGAN VILOYATIDA DON MAHSULOTLARI NARXLARINI SHAKLLANTIRISHDA BOZOR TAJRIBASI .....                                                                                                     | 260 |
| <i>Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon o'g'li</i>                                                                                                                                           |     |
| RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING JAHON TAJRIBASI: MUAMMO VA ISTIQBOL .....                                                                                                                 | 264 |
| <i>Mamadaliyev Akmaljon</i>                                                                                                                                                                |     |
| ПОВЫШЕНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЗНАЧИМОСТИ НАЛОГОВ В НОВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ.....                                                                                                                | 269 |
| <i>Зайналов Джахонгир Расулович</i>                                                                                                                                                        |     |
| FARG'ONA VODIYSIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY XUSUSIYATLARI .....                                                                    | 274 |
| <i>Murodxiyeva Feruza Majidovna</i>                                                                                                                                                        |     |
| TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI BARQARORLIGINI TA'MINLASH STRATEGIYALARI.....                                                                   | 280 |
| <i>Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna</i>                                                                                                                                                      |     |
| LABOR MIGRATION IN UZBEKISTAN: SOCIO-ECONOMIC TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS .....                                                                                                       | 285 |
| <i>Razakova Barno Sayfiyeva</i>                                                                                                                                                            |     |
| U-NET BASED POLYP SEGMENTATION ON KVASIR-SEG DATASET: PERFORMANCE EVALUATION AND COMPARISON WITH STATE-OF-THE-ART METHODS .....                                                            | 289 |
| <i>Mukhriddin Arabboev, Shohruh Begmatov, Sukhrob Bobojanov</i>                                                                                                                            |     |



|                                                                                                                                                                 |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| IQTISODIYOT TARMOQLARI VA SOHALARI RIVOJLANISHIDA SUN'IIY INTELLEKTDAN FOYDALANISH MASALALARI .....                                                             | 300 |
| Davletov Islambek Xalikovich, Normirzayev Ulmasjon Muzaffarjon o'g'li                                                                                           |     |
| IQTISODIYOTDA SAMARALI RAQOBAT MUHITINI SHAKLLANTIRISH SHART-SHAROITLARI VA OMILLARI .....                                                                      | 304 |
| Karimova Iroda Abdusattarovna                                                                                                                                   |     |
| "MENING MAKTABIM" LOYIHASINI OMMALASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI .....                                                                        | 311 |
| Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzayeva                                                                                                          |     |
| ISSUES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EDUCATION MARKET .....                                                                                                 | 320 |
| Inomiddin Imomov                                                                                                                                                |     |
| СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДА ОЦЕНКИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ С УЧЕТОМ СТЕПЕНИ НОВИЗНЫ И ЭФФЕКТОВ .....                                                            | 324 |
| Алиева Эльнара Аметовна                                                                                                                                         |     |
| ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВЫХ БИЗНЕС-МОДЕЛЕЙ В СИСТЕМУ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ ПРЕДПРИЯТИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ .....                                                           | 331 |
| Назарова Гулчехра Нурмуханбетовна                                                                                                                               |     |
| ECONOMIC GROWTH: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECT .....                                                                                                         | 336 |
| Bustonov Mansurjon Mardonakulovich                                                                                                                              |     |
| AGROKLASTERDAGI XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLAR O'RTASIDAGI O'ZARO ALOQALAR MEKANIZMINING BUGUNGI HOLATI .....                                                   | 342 |
| Xaydarov Sardor Komil o'g'li                                                                                                                                    |     |
| SIMSIZ ALOQA TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA TEMIR YO'L STANSIYALARIDA POYEZDLAR HARAKATINI TASHKIL ETISH .....                                                       | 350 |
| Jonikulov Egamberdi Shavkat o'g'li                                                                                                                              |     |
| GENDER SIYOSATI VA DEMOGRAFIK O'SISHNING INSON KAPITALIGA TA'SIRI .....                                                                                         | 357 |
| Ruzmetova Gulira'no Atabekovna                                                                                                                                  |     |
| СОСТОЯНИЕ ВИТАМИННО-МИНЕРАЛЬНОГО ОБМЕНА (ВИТАМИН D, КАЛЬЦИЙ, МАГНИЙ, ФОСФОР) У ДЕТЕЙ РАННЕГО ВОЗРАСТА С ОСТРОЙ ПНЕВМОНИЕЙ НА ФОНЕ ВЕГЕТАТИВНЫХ ДИСФУНКЦИЙ ..... | 364 |
| Абдурахмонов Жасур Нематович, Шарипова Олия Аскаровна, Бахронов Шерзод Самиевич                                                                                 |     |
| YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TARKIBIY TUZILISHI .....                                                                                                     | 373 |
| Kalandarova Elnura Muzaffar qizi                                                                                                                                |     |
| ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ АО ХУДУДГАЗТАЪМИНОТ .....                                                                                   | 377 |
| Хусанов Дурбек Нишанович                                                                                                                                        |     |
| ТЕМИР YO'L TRANSPORTIDA NAZORAT GABARIT QURILMALARINING ZAMONAVIY HOLATI, TAHLILI VA HARAKAT TAKRIBI GABARITLARINI ANIQLASH USULINI TAKOMILLASHTIRISH .....     | 384 |
| Xidirov Erkin Irgashovich                                                                                                                                       |     |
| QISHLOQ XO'JALIGIDA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH VA SAMARALI TAQSIMLASHDA RIVOJLANGAN XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARI .....                                    | 391 |
| Amanbaev Amanali Ortazbaevich                                                                                                                                   |     |
| GLOBAL DARAJADA FAOLIYAT YURITADIGAN BRONLASH TIZIMLARINING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI .....                                                                      | 396 |
| Ismatillaeva Sitara Sayfidin qizi                                                                                                                               |     |
| DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA INFRATUZILMA LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARI .....                                                 | 403 |
| Akmal Shodiyev                                                                                                                                                  |     |
| QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRUVCHI KORXONALARDA LIZING MUNOSABATLARI HISOBİ .....                                                                 | 408 |
| Inamov Abdusalom Muhamadovich, Inomov Sardor Abdusalomovich, Inomov Hasanboy Abdusalom o'g'li                                                                   |     |



|                                                                                                                                                      |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| O'TKIR BRONXOLIT BILAN KASALLANGAN BOLALARDA KATAMNEZNING EKOLOGIK OMILLAR TA'SIRIDA UZIGA XOS KECHISHI.....                                         | 412 |
| <b>Azimova Kamola Talatovna</b>                                                                                                                      |     |
| THEORETICAL ASPECTS OF STUDYING CONCEPTS RELATED TO YOUTH TOURISM .....                                                                              | 416 |
| <b>Norboyev Allayor Ismoilovich, Mansurova Zebuniso Abdurashidovna</b>                                                                               |     |
| THE ESSENTIAL STRATEGIES WAYS OF SERICULTURE INDUSTRY OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....                                                             | 420 |
| <b>Khojimatov Ravshanbek Rasuljonovich</b>                                                                                                           |     |
| BLENDED LEARNING PLATFORMASI KANSEPSIYASI, ARXITEKTURASI VA FUNKSIONAL TUZILMASI.....                                                                | 425 |
| <b>Qobulova Madina Tuxbatillo qizi, Mirzaaxmedov Muxammadbobur Karimberdiyevich</b>                                                                  |     |
| ASALARICHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING AHOLI DAROMADLARI VA FAROVONLIGIGA TA'SIRI: IQTISODIY TAHLIL VA EKONOMETRIK BAHOLASH .....                        | 430 |
| <b>Kuanishbay Berdimuratov</b>                                                                                                                       |     |
| MARKETING EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHGA OID XORIJIY YONDASHUVLAR TAHLILI .....                                                                        | 434 |
| <b>Sobirov Azizbek Avazbekovich</b>                                                                                                                  |     |
| УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ОРГАНИЗАЦИИ .....                                                                     | 443 |
| <b>Бабахонов Бабуржон Шухрат угли</b>                                                                                                                |     |
| KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIGA SOLIQ IMTIYOZLARINI QO'LLASH MASALALARI.....                                                                             | 449 |
| <b>Ibroximov Muxammadjon Abdullajanovich</b>                                                                                                         |     |
| QISHLOQ XO'JALIGIDA LOGISTIKA BOSHQARUVINING RAQAMLI MODEL VA UNING SAMARADORLIGI .....                                                              | 453 |
| <b>Olimova Bahora Shuxratovna</b>                                                                                                                    |     |
| СУЩНОСТЬ И ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ПРЕДПРИЯТИЯ.....                                                                          | 463 |
| <b>Муминходжаева Дилноза Рамизовна</b>                                                                                                               |     |
| ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И АНАЛИТИЧЕСКИХ ПЛАТФОРМ .....                | 468 |
| <b>Дурманов Акмал Шаймарданович</b>                                                                                                                  |     |
| УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ СОЦИАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ: ВЫЗОВЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РЕФОРМ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ И ЗДРАВООХРАНЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА..... | 477 |
| <b>Холмуратов Джахонгир Салимбек угли</b>                                                                                                            |     |
| O'ZBEKISTONDA XORIJIY INVESTITSIALARNI JALB ETISHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI.....                                                                   | 483 |
| <b>Yuldashev Erkin Xusanovich</b>                                                                                                                    |     |
| MINTAQAVIY INVESTITSIYA-INNOVASION JARAYONLARGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR .....                                                                         | 489 |
| <b>Xamrayev Quvvat Iskandarovich</b>                                                                                                                 |     |
| AGROKLAFTERLARDA ICHKI SOTISH JARAYONIDA TRANSFERT BAHOLARNI BELGILASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH .....                                            | 495 |
| <b>Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich</b>                                                                                                            |     |
| INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF MICE TOURISM AND ITS ADAPTATION TO THE CONDITIONS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....                  | 501 |
| <b>Ilkhomova Gulnoza Zayniddin kizi</b>                                                                                                              |     |
| MUHANDISLIK KONSTRUKSIYALARIDA MURAKKAB SIRT LARNI CHIZMA GEOMETRIYA YORDAMIDA TAHLIL QILISH.....                                                    | 507 |
| <b>Qutbtiddinov Hikmatillo Qudratillo o'g'li</b>                                                                                                     |     |
| TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI VA ULARNING IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI .....                                       | 512 |
| <b>Umarova Munira Muxitdinovna</b>                                                                                                                   |     |





|                                                                                                                                                                                                                                           |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| JINDA ARRALI SILINDR TISHLARIDAN TOLANI AJRATISH JARAYONINI HAVO OQIMI ASOSIDA OPTIMALLASHTIRUVCHI ENERGIYA TEJAMKOR QURILMANI MODELLASHTIRISH.....                                                                                       | 516 |
| <b>Mirzakarimov Mirsharofiddin Mirzaabdurahimovich</b>                                                                                                                                                                                    |     |
| TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI TOMONIDAN ISHLAB CHIQUARILGAN MAHSULOTLARNI XORIJGA EKSPORT QILISH MEKANIZMLARI .....                                                                                                                            | 524 |
| <b>Matkarimov Anvar Tajimatovich</b>                                                                                                                                                                                                      |     |
| MUHANDISLIK KONSTRUKSIYALARIDA MURAKKAB SIRTLARNI CHIZMA GEOMETRIYA YORDAMIDA TAHLIL QILISH .....                                                                                                                                         | 528 |
| <b>Qutbtiddinov Hikmatillo Qudratillo o'g'li</b>                                                                                                                                                                                          |     |
| SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINI SOLIQ NAZORATINI AMALGA OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI .....                                                                                                                                                | 533 |
| <b>Ismailov Bobir Salomovich</b>                                                                                                                                                                                                          |     |
| QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA KAPITAL QO'YILMALAR XUSUSIYATLARI VA ULAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH .....                                                                                                                                 | 540 |
| <b>Baxriyev Muxiddin Sheraliyevich</b>                                                                                                                                                                                                    |     |
| QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA ASOSIY VOSITALAR VA ULAR BUXGALTERIYA HISOBINING XUSUSIYATLARI.....                                                                                                                                        | 545 |
| <b>Fayzullayev Murodjon Nematulayevich</b>                                                                                                                                                                                                |     |
| O'ZBEKISTONDA KLASSTER IQTISODIYOTI: INVESTITSİYALAR, EKSPORT VA SANOAT ISHLAB CHIQUARISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI (2022-2024-YILLAR KESIMIDA).....                                                                                   | 550 |
| <b>O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich, Jabbarov Majidbek Erzodovich, Ruzmetova Gulira'no Atabekovna</b>                                                                                                                                      |     |
| GLOBAL YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA EKOLOGIK, IJTIMOY-IQTISODIY OMILLARNING TAHLILI .....                                                                                          | 556 |
| <b>M.M.Muminova</b>                                                                                                                                                                                                                       |     |
| RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SMART TURIZM SHAROITIDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON ISTIQBOLLARI .....                                                                                         | 565 |
| <b>Najmidinov Azizbek Bahrom o'g'li</b>                                                                                                                                                                                                   |     |
| ТЕКУЩИЕ УГРОЗЫ И ВЫЗОВЫ, СВЯЗАННЫЕ С МИГРАЦИОННЫМИ КРИЗИСАМИ .....                                                                                                                                                                        | 571 |
| <b>Бегматов Хусанбек</b>                                                                                                                                                                                                                  |     |
| ELEKTRON TIJORAT SEKTORI UCHUN ONLAYN REKLAMA SAMARADORLIGINI BAHOLASH .....                                                                                                                                                              | 575 |
| <b>Rajabova Dilbar Ixtiyor qizi</b>                                                                                                                                                                                                       |     |
| RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTON MEVA-SABZAVOTCHILIK SOHASIDA MAHSULOT YETISHTIRISHDAN TORTIB UNI BOZORGA CHIQUARISHGACHA BO'LGAN JARAYONDA NEYROMARKETING TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI ..... | 582 |
| <b>Sadiy Shukrillo Asatillo o'g'li</b>                                                                                                                                                                                                    |     |
| YOSH TADBIRKORLAR FAOLIYATIDA INNOVATSION G'OYALARNING AMALIY AHAMIYATI .....                                                                                                                                                             | 590 |
| <b>Ergashev Oybek Xaydaraliyevich</b>                                                                                                                                                                                                     |     |
| ТЕХНОЛОГИЯ НЕТРАДИЦИОННОГО СБАЛАНСИРОВАННОГО КОМБИКОРМА, С ОБОГАЩЕННЫМ БЕЛКОМ И ФЕРМЕНТАМИ СОСТАВОМ ИЗ ГРИБКА PLEUROTUS OSTREATUS.....                                                                                                    | 594 |
| <b>Ниезов Хусан Ниез угли</b>                                                                                                                                                                                                             |     |
| MINTAQAVIY RIVOJLANISH INDIKATOR TIZIMINING AHAMIYATI .....                                                                                                                                                                               | 601 |
| <b>Turdiyev Ulug'bek Qayumovich</b>                                                                                                                                                                                                       |     |
| RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISH BO'YICHA DAVLAT SIYOSATI .....                                                                                                                                                  | 608 |
| <b>Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li</b>                                                                                                                                                                                               |     |
| TO'QIMACHILIK KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BOSHQARISH JARAYONI VA TIZIMI .....                                                                                                                                                    | 612 |
| <b>Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi</b>                                                                                                                                                                                             |     |



|                                                                                                                                                                    |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| SPORT SANOATINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA OID XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI.....                                                                                   | 616 |
| <b>Xamraqulov Ixtiyor Baxtiyorovich</b>                                                                                                                            |     |
| MARKAZLASHTIRILGAN DISPATCHERLIK TIZIMIDA POEZDLAR HARAKATI XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA AVTOMATLAR NAZARIYASIGA ASOSLANGAN INTEGRATSIYALASHGAN MATEMATIK MODEL..... | 620 |
| <b>Muhiddinov Obidjon Omonjon o'g'li</b>                                                                                                                           |     |
| ПРОЦЕНТНЫЙ РИСК ПО КРЕДИТАМ: АНАЛИЗ, ОЦЕНКА И УПРАВЛЕНИЕ.....                                                                                                      | 627 |
| <b>Абдуллаев Шахобиддин Шамсиддинович</b>                                                                                                                          |     |
| REDUCTION OF GREENHOUSE GAS EMISSIONS: EMISSION QUOTAS OR MANDATORY CONTROL TECHNOLOGIES .....                                                                     | 633 |
| <b>Bobonov Doston Abdumo'min o'g'li, Qozoqboyev Jasur Abduvali o'g'li</b>                                                                                          |     |
| AYOLLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA).....                                                     | 637 |
| <b>Raximova Moxigul Isroiljonovna</b>                                                                                                                              |     |
| ПОЛУЧЕНИЕ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ЦЕМЕНТА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ.....                                                                       | 643 |
| <b>Арипова Мастура Хикматовна, Ташбаев Джахангир Назим угли</b>                                                                                                    |     |
| МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОМЫШЛЕННЫХ ГОРЕЛОК И ИССЛЕДОВАНИЕ ИХ ТЕПЛОВОЙ НАГРУЗКИ .....                                                                                       | 652 |
| <b>Ражабов Азамат Тоирович</b>                                                                                                                                     |     |
| QISHLOQ XO'JALIK TEXNIKALARI MARKETINGI VA UNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI.....                                                                                 | 658 |
| <b>Xolmirzayev Bobur Mansurovich</b>                                                                                                                               |     |
| ПРИМЕНЕНИЕ СУБСИДИАРНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ АНКРОТСТВА: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И ВОЗМОЖНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ .....                               | 663 |
| <b>Хамзина Динара Рашатовна</b>                                                                                                                                    |     |
| YASHIL REKREATSION TURIZM KONSEPSIYASINI JORIY ETISHNING ILMIY-AMALIY JIHATLARI.....                                                                               | 669 |
| <b>Baxriyeva Zarina Nasimovna</b>                                                                                                                                  |     |
| KORXONALARDA DIVERSIFIKATSIYA SIYOSATINI SHAKLLANTIRISHDA IQTISODIY MEKANIZMLARINING O'RNI .....                                                                   | 672 |
| <b>Mirzarayimova Feruza Zokirjon qizi, Levakov Izzatulla Nematillayevich</b>                                                                                       |     |
| QALINLIGI 2 MM BO'LGAN TASMALI LISTLARNI SOVUQ HOLATDA PROKATLASH TEXNOLOGIK JARAYONINI ISHLAB CHIQISH .....                                                       | 679 |
| <b>Yusupov Abdulaziz Abdullajanovich, Saydumarov Botir Muradovich, Arslonov Asadbek G'aybulla o'g'li</b>                                                           |     |
| HUDUDIIY TARMOQLANGAN AVTOMOBIL YO'LLARI MUHANDISLIK INSHOOTLARI KOMPLEKSINI LOYIHALASH VA QURISH JARAYONLARINI MODELLASHTIRISH.....                               | 682 |
| <b>Zikrayev Akmaljon Alimovich</b>                                                                                                                                 |     |
| TIJORAT BANKLARI FAOLIYATIDA DAROMADLARNI OSHIRISH YO'LLARI.....                                                                                                   | 688 |
| <b>Ostonaqulova Gulchehraxon Muhammadyoqub qizi</b>                                                                                                                |     |
| "MIKROSIMULYATSION MODELLAR" VA ULAR YORDAMIDA IQTISODIY SIYOSATGA OID QARORLARNING TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA TA'SIRINI BAHOLASHDAGI AHAMIYATI.....               | 694 |
| <b>Mualliflar Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Raxmonov Doniyor Ixtiyorjon o'g'li, Ortiqova Niginabonu Alisher qizi, Raxmonov Jo'rabek Hamroyevich</b>              |     |
| MINTAQADA SANOAT KORXONALARI TUZILMAVIY KO'RSATKICHLAR TIZIMI VA TAMOIYILLARI.....                                                                                 | 702 |
| <b>Jabborov Elbek Erkin o'g'li</b>                                                                                                                                 |     |
| MOLIYAVIY REJALASHTIRISH VA TARTIBGA SOLISH .....                                                                                                                  | 707 |
| <b>Sharoxmatov Abduraxim Abdulamitovich</b>                                                                                                                        |     |



|                                                                                                                      |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| SMART SOATLAR YORDAMIDA BEMORLAR SALOMATLIGINI NAZORAT QILISH.....                                                   | 712 |
| Alimqulov Nurmuhammad Muqumjon o'g'li, Eraliyev Humoyun Ma'mirjon o'g'li, Madaminova Mahliyo Bahodirjon qizi         |     |
| PENSIYA JAMG'ARMASI FAOLIYATINI TARTIBGA SOLISHDA DAVLATNING ROLI .....                                              | 718 |
| Sherjonov Doniyor Sapparbayevich                                                                                     |     |
| TOG'-KON SANOATI KORXONALARIDA BARQAROR RIVOJLANISH IMKONIYATLARINI<br>BAHOLASH.....                                 | 722 |
| Karimov Ma'ruf Ixtiyorovich                                                                                          |     |
| MINTAQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA ISLOM MOLIYASINING AHAMIYATI .....                                           | 726 |
| Sultonov Baxtiyor Baxodirovich                                                                                       |     |
| UCH FAZALI IKKI CHULG'AMLI MOYLI TRANSFORMATORLARNING ISSIQLIK HISOBINI<br>MODELLASHTIRISH VA TADQIQ QILISH .....    | 731 |
| Taniyev Mirzoxid Xurramovich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Omonboyev Dilrux Nuraddin o'g'li                     |     |
| ERKIN IQTISODIY ZONALARNING RIVOJLANISHI BOSQICHLARI .....                                                           | 736 |
| Mamadiyev Elyor Akmalovich, Sharipov K. A.                                                                           |     |
| MOLIYAVIY INKLYUZIYANING IJTIMOIIY TABAQALANISHGA TA'SIRINING NAZARIY<br>JIHATLARI.....                              | 740 |
| Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o'g'li                                                                              |     |
| ВОПРОСЫ ТРАНСФОРМАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ<br>К МЕЖДУНАРОДНЫМ СТАНДАРТАМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА ..... | 746 |
| Муҳидинов Аюббек Нуритдинович                                                                                        |     |
| РОЛЬ КОЛЛЕКТОРНО-ДРЕНАЖНЫХ СИСТЕМ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ .....                                                         | 753 |
| Жангабаев Данияр Мансурович, Хожамуратова Роза Тажимуратовна                                                         |     |
| ASSESSMENT OF ESG INDICES OF PRESTIGIOUS HOTELS IN UZBEKISTAN .....                                                  | 759 |
| Saidova Madina Xayrullo qizi                                                                                         |     |
| FISKAL SIYOSATDA MAHALLIY BUDJETLAR MUSTAQILLIGINI OSHIRISHNING MOLIYAVIY<br>INSTRUMENTLARI .....                    | 765 |
| Muxitdinov Sidikxo'ja Akobirxo'ja o'g'li                                                                             |     |
| TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA TIJORAT BANKLARI KREDITLASH AMALIYOTINING<br>XORIIY TAJRIBASI.....                    | 771 |
| Jabbarov Nodir Umirovich                                                                                             |     |
| AKSIZ SOLINISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY TA'SIRI .....                                                                 | 775 |
| Abdulxayeva Shaxnoza Muxammadiyevna                                                                                  |     |
| O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI VA UNI<br>RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI .....          | 781 |
| Shavkat Djumaniyazov                                                                                                 |     |
| EKISHDA CHIGITNI BIR XIL TARQATISH VA OPTIMALLASHTIRISH USULLARI.....                                                | 787 |
| Imomov Shavkat Jaxonovich, Nuritov Ikrom Rajabovich, Babamuradov Anvar Baxtiyorovich                                 |     |
| KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKDA KOMPLEKS IQTISODIY TAHLIL TIZIMINI<br>JORIY ETISH .....                      | 790 |
| Akbarov Akramjon Ibroximjonovich                                                                                     |     |
| INNOVATION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTYERIYA HISOB VA AUDITINI<br>TAKOMILLASHTIRISH.....                        | 793 |
| Mustafoev Akbar Mustafo o'g'li                                                                                       |     |
| INTELLIGENT SYSTEM FOR MONITORING AND MANAGEMENT OF THE VEGETABLE OIL<br>REFINING PROCESS .....                      | 798 |
| Ortiqov Elbek Elmirza o'g'li                                                                                         |     |
| O'ZBEKISTONDA KREATIV INDUSTRIYA VA EVENT-MENEJMENTNING HUQUQIY-ME'YORIY<br>ASOSLARI.....                            | 806 |
| Shaxabatdin Maxamatdinov Isak uli                                                                                    |     |



|                                                                                                                                                                                 |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| РОЛЬ И РАЗВИТИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЯХ<br>МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И КИТАЕМ.....                                                                           | 812 |
| Wang Jianhong, Норов Улугбек Ирискулович                                                                                                                                        |     |
| FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA YORDAMCHI ISHLAB CHIQUARISH JARAYONLARI HISOBI<br>VA YORDAMCHI MAHSULOTLAR TANNARXINI ANIQLASHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI .....                       | 816 |
| Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna                                                                                                                                                 |     |
| XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARINI<br>STRATEGIK BOSHQARUV HISOBI DOIRASIDA SHAKLLANTIRISH VA ULARNING HOLATINI<br>TAHLIL QILISH .....        | 821 |
| Hamroyeva Zuhra Amiral qizi                                                                                                                                                     |     |
| К ВОПРОСУ РАСЧЕТА МОЩНОСТИ, НЕОБХОДИМОЙ ДЛЯ РАЗОГРЕВА КРОМОК ТРУБНОЙ<br>ЗАГОТОВКИ ДО ТЕМПЕРАТУРЫ СВАРКИ .....                                                                   | 825 |
| Заиркулов Элёр Ёкубжон ўғли                                                                                                                                                     |     |
| TEKNOLOGIK JARAYONLARNI BOSHQARISHNING AVTOMATLASHTIRILGAN TIZIMLARI .....                                                                                                      | 830 |
| Bekishev Allabergen Yergashevich, Hamadulloyev Diyorbek Hasanboy o'g'li                                                                                                         |     |
| ESG (ENVIRONMENTAL, SOCIAL AND GOVERNANCE) TAMOYILLARINING IQTISODIY<br>RIVOJLANISH VA KORPORATIV FAOLIYATGA TA'SIRI: MAKRO VA MIKRO DARAJADAGI<br>TAHLIL .....                 | 834 |
| Murtozayev Sardorbek Abdijalil o'g'li                                                                                                                                           |     |
| TESTING THE STATISTICAL SIGNIFICANCE OF DYNAMIC MODELS IN ECONOMICS .....                                                                                                       | 838 |
| Muradov Rustamjon Sobitkhonovich                                                                                                                                                |     |
| REAL IQTISODIY DAVRLAR NAZARIYASI VA UNDAN MAKROIQTISODIY TADQIQOTLARDA<br>FOYDALANISH.....                                                                                     | 843 |
| Rustamov Narzillo Istamovich                                                                                                                                                    |     |
| РАСЧЕТ РАСТЯЖЕНИЯ ДРЕВЕСИНЫ И ДЕРЕВЯННЫХ КОНСТРУКЦИЙ ИЗ МЕСТНЫХ<br>ДРЕВЕСНЫХ МАТЕРИАЛОВ ПОД ДИНАМИЧЕСКИМИ НАГРУЗКАМИ.....                                                       | 848 |
| Юнусалиев Эльмурод Мухаммадьякубович, Ташпулатов Илхомжон Бахтиёрович                                                                                                           |     |
| ЦИФРОВИЗАЦИЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ И ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО<br>ИНТЕЛЛЕКТА КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ФОНДОВОГО РЫНКА: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ<br>И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА ..... | 854 |
| Евгений Юрьевич Шек                                                                                                                                                             |     |
| ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ КЛАСТЕРОВ И<br>ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....                                                           | 860 |
| Шодмонов Қобилжон Қахрамон ўғли                                                                                                                                                 |     |
| AGRAR IQTISODIYOTNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK<br>ASOSLARI.....                                                                                         | 870 |
| Ibrohimova Maqsuda Muhammadjon qizi, Ibrohimova Muazzam Muhammadjon qizi                                                                                                        |     |
| XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNESNING EKSPORT SALOHİYATIDAN SAMARALI<br>FOYDALANISH VA BU BORADAGI MUAMMOLAR .....                                                                | 873 |
| Raxmatullayev Umarbek Ulug'bekovich                                                                                                                                             |     |
| ДАТЧИКИ ИНТЕРНЕТА ВЕЩЕЙ И ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДЛЯ МОНИТОРИНГА ТЕПЛИЧНЫХ<br>КОМПЛЕКСОВ .....                                                                                        | 878 |
| Самадов Эльёр Эркинович                                                                                                                                                         |     |
| МЕТОДЫ ОПТИМИЗАЦИИ РАБОТЫ ЭКСКАВАТОРНО-АВТОМОБИЛЬНОГО КОМПЛЕКСА<br>КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТИ НА ОТКРЫТЫХ ГОРНЫХ<br>РАБОТАХ .....                                  | 884 |
| Аннакулов Тулкин Жовбекович, Нормонов Шамсиддин Нураддинович                                                                                                                    |     |
| ПРОГНОЗИРУЮЩЕЕ УПРАВЛЕНИЕ СЛОЖНЫМИ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИМИ ПРОЦЕССАМИ<br>И ПРОИЗВОДСТВАМИ НА ОСНОВЕ НЕЙРОННЫХ СЕТЕЙ .....                                                              | 892 |
| Гулямов Шухрат Манапович                                                                                                                                                        |     |





|                                                                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| OLIY TA'LIM TASHKILOTI SUBYEKTLARIDA BUDJET MABLAG'LARI BO'YICHA XARAJATLAR<br>HISOBINI YURITISH .....                   | 896 |
| <i>Xonimqulov Islom Ergash o'g'li</i>                                                                                    |     |
| XIZMAT KO'RSATUVCHI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA MODDIY-TEXNIKA<br>RESURLARINI BOSHQARISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR ..... | 901 |
| <i>Kamoliddinov Ilxomjon Muxammadjonovich</i>                                                                            |     |
| THE HIDE AND SHADOW ECONOMY IN UZBEKISTAN .....                                                                          | 905 |
| <i>Koshanov Abdimurat Azat uli, Abdimuratova Altingul Kalbayevna</i>                                                     |     |
| SHAHAR AGLOMERATSIYALARI FAOLIYATINI TAHLIL QILISH VA BAHOLASH.....                                                      | 910 |
| <i>Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich</i>                                                                              |     |
| MOL-MULK SOLIG'I HISOB VA UNI TAKOMILLASHTIRISH .....                                                                    | 914 |
| <i>Sh.M.Ergashev</i>                                                                                                     |     |
| HUDUDLARDA QURILISH OBYEKTLARINI QURILISH MATERIALLARI BILAN TA'MINLASH<br>SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....                 | 918 |
| <i>Najimov Iskander Perdebayevich</i>                                                                                    |     |
| TOVAR MODDIY ZAXIRALAR AUDITIDA TAHLILY AMALLARNI O'TKAZISH VA ULARNING<br>BOSQICHLARI.....                              | 922 |
| <i>Tajekeev Ziynatdin Kobeyzinovich</i>                                                                                  |     |



# TOVAR MODDIY ZAXIRALAR AUDITIDA TAHLILIY AMALLARNI O'TKAZISH VA ULARNING BOSQICHLARI

**Tajekeev Ziynatdin Kobeyzinovich**

Qoraqalpoq davlat universiteti

Buxgalteriya hisobi va audit kafedrası dosenti, i.f.f.d. (PhD)

ORCID: 0009-0009-3995-4753

**Annotatsiya.** Mazkur maqolada tovar-moddiy zaxiralar auditini o'tkazishda tahliliy amallarni qo'llash xususiyatlari va bosqichlari ochib berilgan. Xususan, tovar-moddiy zaxiralar auditini o'tkazishda vertikal tahlil usulini qo'llash va tahliliy amallarni qo'llash bosqichlari bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

**Kalit so'zlar:** tovar-moddiy zaxiralar, tahliliy amallar, vertikal tahlil, mohiyatan tekshiruv, audit, muhimlik, xalqaro audit standartlari (XAS).

**Abstract.** This article describes the specifics and stages of applying analytical procedures when conducting an inventory audit. Specifically, it provides recommendations for using the vertical analysis method and the stages of applying analytical procedures when conducting an inventory.

**Keywords:** inventory items, analytical procedures, vertical analysis, substantive testing, audit, materiality, international auditing standards (ISA).

**Аннотация.** В данной статье описываются особенности и этапы применения аналитических процедур при проведении аудита ТМЦ. В частности, разработаны рекомендации по использованию метода вертикального анализа и этапов применения аналитических процедур при проведении инвентаризации.

**Ключевые слова:** товарно материальные ценности, аналитические процедуры, вертикальный анализ, проверка по существу, аудит, существенность, международные стандарты аудита (МСА).

## KIRISH

Tovar-moddiy zaxiralar ko'pgina korxonalarda mavjud aktivlar hisoblanib, balansda sezilarli qoldiqqa ega (jami aktivlardagi ulushi) yoki juda katta aylanmaga ega bo'ladi. Bu, xususan, ishlab chiqarish yoki savdo bilan shug'ullanuvchi korxonalar profiliga xosdir. Tovar-moddiy zaxiralar deganda oddiy ish jarayonida saqlanadigan sotish uchun mo'ljallangan yoki mahsulotlar ishlab chiqarishda ishlatiladigan, yoxud sotuvga qo'yiladigan xizmatlar yoki tovarlar ishlab chiqarishda foydalaniladigan moddiy mulk obyektlari tushuniladi [1]. 2-son "Zaxiralar" nomli BHXSga ko'ra, TMZlar tarkibiga odatdagi faoliyat doirasida sotish uchun mo'ljallangan, bunday sotish uchun ishlab chiqarish jarayonida bo'lgan yoki ishlab chiqarish jarayonida yoki xizmatlar ko'rsatilishida ishlatilishi ko'zlangan xom ashyo va materiallar ko'rinishidagi aktivlar kirishi ko'rsatilgan.

## MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

TMZlar auditi bo'yicha mamlakatimizda va xorijda ko'pgina tadqiqotlar o'tkazilgan. Ularga nazar solar ekanmiz, umumiy yondashuv kuzatiladi. Asosan, moliyaviy hisobotlardagi TMZlar bo'yicha ko'rsatkichlarning haqqoniyligini baholash, firibgarlik va o'g'irliklarni aniqlash singari ta'riflarga duch kelamiz. Quyida mahalliy va xorijiy olimlarning TMZlar auditi bo'yicha bergan ta'riflarini keltiramiz (1-jadval).



## 1-javdal. TMZlar audit bo'yicha ta'riflar

| № | Ta'rif                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Mualliflar                                                      |
|---|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| 1 | Tovar-moddiy zahiralarni auditorlik tekshiruvdan o'tkazishning maqsadi - ularning saqlanishi, tejamliligi va oqilona ishlatilishi, hisobga olishning to'g'ri tashkil etilishini aniqlashdan iborat. Shuningdek, hisobot ko'rsatkichlarining ishonchligini va tovar-moddiy zahiralarni bog'liq muomalalar hisobi va soliqqa tortish uslubining O'zbekiston Respublikasida amal qilayotgan qonunchilik hamda me'yoriy hujjatlarga muvofiqligini aniqlash lozim[2].                                                                                                                                                                                                                                          | Dusmuratov R. D.                                                |
| 2 | Tovar-moddiy zaxiralar buxgalteriya balansida katta salmoqqa ega bo'ladi. Shu bois tovar-moddiy zaxiralarni audit murakkab jarayon hisoblanadi hamda aynan tovar-moddiy zaxiralarni bog'liq operatsiyalar fribgarlikka moyil bo'lgani uchun auditorlik tekshiruvlarida tovar - moddiy zaxiralarning jismoniy holatini aniqlashga qaratish lozim[3].                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Cristina Iovu                                                   |
| 3 | Tovar-moddiy zaxiralar bilan bog'liq operatsiyalarning to'g'ri rasmiylashtirilganligini hamda moliyaviy hisobotlarda haqqoniy aks ettirilganligini auditdan o'tkazishda sub'ektga tegishli bo'lgan tovar-moddiy zaxiralari shu jumladan, yo'ldagi va qayta ishlashga berilgan, ishlanadigan, qayta ishlanadigan, ishlab chiqarish va boshqa xo'jalik maqsadlari uchun ishlatiladigan mehnat buyumlari, xom-ashyo va materiallar, aylanma mablag'larning tarkibiga kiritilgan mehnat buyumlarining tarkibi, miqdori, harakati, ularni tayyorlash, sotib olish, qayta baholash jarayonlari to'g'risidagi ma'lumotlarni umumlashtirishning tartib va qoidalarini ham birgalikda tekshirish ahamiyatlidir[4]. | Alimxanova N. A.                                                |
| 4 | Tovar-moddiy zaxiralarni auditning maqsadi xo'jalik yurituvchi sub'ekt tasarrufida bo'lgan tovar-moddiy zaxiralarning haqiqiy holatiga baho berish hamda moliyaviy hisobotdan foydalanuvchilar uchun hisobning mazkur ob'ekti bo'yicha haqqoniy axborotni shakllantirish hisoblanadi[5].                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | M. Hayitboev                                                    |
| 5 | Moddiy javobgar shaxslar o'zgarganda (shuningdek ular kasal bo'lgan, ta'tilga chiqqan davrda) tovar-moddiy zaxiralarning boshqa shaxs javobgarligiga o'z vaqtida va to'g'ri belgilanganligi hamda bunda aniqlangan tafovutlar buxgalteriya hisobi schyotlarida aks ettirilganligi korxona buxgalteriyasida tekshirilishi zarur. Bu esa keyinchalik tovar-moddiy zaxiralarni kamomadi aniqlanganda, moddiy javobgar shaxslar o'zlarini oqlash uchun shu holatni asosiy sabab qilib ko'rsatishlariga asos bo'ladi[6].                                                                                                                                                                                       | B.O'.Hamdamov                                                   |
| 6 | Tashkilotning daromadlari, xarajatlari va moliyaviy natijalari ko'rsatkichlarining asosligini belgilaydigan tovar-moddiy zaxiralarni bog'liq operatsiyalar to'g'risidagi ma'lumotlarning ishonchligini ta'minlash audit sifatiga yuqori talablarni belgilaydi[7].                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Ter-Grigor'yants A. A.,<br>Kaminskaya Ye. Yu.,<br>Jarikov M. P. |
| 7 | TMZ auditining maqsadi tovar-moddiy zaxiralarni bog'liq operatsiyalar to'g'risidagi ma'lumotlarning moliyaviy hisobotda aks ettirilishining ishonchligi va to'liqligi to'g'risida fikr bildirishdir[8].                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | X. Kisimov,<br>L. Yugay,<br>A. Xashimova,<br>B. Pardaev         |

## TADQIQOT METODOLOGIYASI

Yuqorida keltirib o'tilgan mahalliy hamda xorijiy iqtisodchi olimlar tomonidan biznes sub'yektlarida tovar-moddiy zaxiralarni auditorlik tekshiruvdan o'tkazishning muhimligi, fribgarlik va o'g'irliklarga moyil obyekt sifatida qaralishi alohida ta'kidlanadi. Lekin ta'riflardan shuni xulosa qilish mumkinki, ularda TMZ auditini o'tkazish bo'yicha umumiy yondashuv mavjudligini kuzatish mumkin. Shu boisdan ham TMZlarni auditdan o'tkazishda mehnat xarajatlari va vaqt sarfini maqbullashtirish maqsadida 520-sonli AXS "Tahliliy amallar"ni dastlabki o'rganishda, rejalashtirish va keyingi bosqichlarda qo'llash maqsadga muvofiq. TMZ auditida dastlabki tahliliy amallar o'tkazish chog'ida xato yoki fribgarliklarni aniqlanmasa, auditor keyingi batafsil tekshirishlarda ishchi muhimlik darajasini kattaroq summada olgan holda audit ishiga sarflanadigan vaqtni kamaytirishi va audit tekshiruv strategiyasida sezilarli o'zgarishlarni amalga oshirgan holda boshqa obyektlarga e'tiborni kuchaytirishi mumkin.

TMZ auditini o'tkazishda audit kutilmasini ishlab chiqish zarur. Kutilmani ishlab chiqishda korxona biznes-rejasi yoki korxona faoliyat olib borayotgan tarmoq ko'rsatkichlari o'rtachasi yoxud korxonaning kamida 3–4 yillik ko'rsatkichlari o'rtachasi olinishi mumkin. Bu yerda audit kutilmasi deganda TMZ schyotining retrospektiv ma'lumotlar asosida yoki tarmoq korxonalari o'rtachasi hisobida olingan qiymat nazarda tutilmoqda. Farqlanish (og'ishish) joylashtirilgan muhim deb topilganda mijoz rahbariyatidan buning sabablarini so'rash kerak. Berilgan tushuntirish va izohlar dalillar bilan tasdiqlansa, TMZ bo'yicha hisob qiymati to'g'ri deb baholanadi.

TMZlarni auditorlik tekshiruvini dastlabki o'rganishda va rejalashtirishda tahliliy amallarni qo'llash auditorlik amallariga sarflanadigan mehnat sarfining kamayishiga olib keladi. TMZlarda tahliliy amallarni qo'llashda moliyaviy hisobot shakllari (balans 150, 160, 170, 180-satrlar, moliyaviy natijalar to'g'risida hisobotda sof tushum (010) va tannarx bo'yicha xarajatlar (020)), bosh kitob, korxonada o'tkazilgan o'tgan davr tekshirish natijalari, TMZlarni yetkazib berish shartnomalari, moddiy javobgarlik to'g'risidagi shartnomalar va boshqa axborot manbalari qo'llanilishi mumkin.

Tahliliy amallarining birinchi bosqichida auditor kutilmasini (prognozni, o'rtacha tarmoq ko'rsatkichini) ishlab chiqishda (1-bosqich) taqqoslash, soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tuzish (vertikal tahlil), koeffitsientlar tahlili va trend tahlili usullarini qo'llash auditor kutilmalarini tekshirib ko'rishga imkon beradi. TMZlarni tahliliy amallar yordamida o'rganishda korxonaning qator yillar bo'yicha ko'rsatkichlari asosida o'rtacha ko'rsatkich taqqoslash uchun kutilma sifatida olinadi. Shuningdek, kutilma sifatida alohida hollarda, agar auditorlik kompaniyasida yoki statistik to'plamlarda tarmoqda faoliyat olib borayotgan ko'p sonli korxonalarning ko'rsatkichlari mavjud bo'lsa, ularni ham qo'llash mumkin.

## TAHLIL VA NATIJALAR

Mamlakatda iqtisodiyotning inflyatsion holati TMZlarni trend tahlilini o'tkazishga monelik qiladi. Shunki ishlab chiqarish, xom ashyo va sotish narxlarining yildan yilga oshib borishi narxlarning yoki xarajatlarning mutadil qo'shimcha omillarsiz o'sish sur'atlari bilan ta'minlanmaydi. Shu boisdan TMZlarda kuzatilayotgan dinamika aldamchi tasavvur uyg'otishi mumkin. Shu boisdan, TMZlarni tahliliy amallar yordamida tekshirishda ko'proq koeffitsientlar tahlili yordamida tekshirish korxonadagi mavjud holatni yuzaga chiqarishga olib keladi. Shuningdek, TMZlarni tahliliy amallar yordamida tekshirishda vertikal tahlil ham ishlatilishi mumkin, negaki u orqali hisobotdagi TMZlarning tarkibiy salmog'i muayyan bir davr uchun tahlil qilinadi. Ularni qator yillar davomida aniqlab, davrlar o'rtasida taqqoslash o'tkazilsa, mavjud tendensiyalarni kuzatish mumkin bo'ladi. Biz quyida "ABS" korxonasining TMZlari auditini tahliliy amallarning vertikal tahlil usuli yordamida o'tkazamiz (2-jadval).

2-jadval. "ABS" MChJining TMZlarini vertikal tahlili<sup>1</sup>

| №              | Ko'rsatkichlar                                             | 2020 y. | 2021 y. | 2022 y. | 2023 y. | 2024 y. |
|----------------|------------------------------------------------------------|---------|---------|---------|---------|---------|
| 1              | Ishlab chiqarish zaxiralari (1000, 1100, 1500, 1600), %    | 11,81   | 13,35   | 22,22   | 49,29   | 38,81   |
| 2              | Tugallanmagan ishlab chiqarish (2000, 2100, 2300, 2700), % | 2,10    | 2,56    | 5,69    | 0,06    | -       |
| 3              | Tayyor mahsulot (2810), %                                  | 9,62    | 2,21    | 5,27    | 14,73   | 7,88    |
| 4              | Tovarlar (2910-2980), %                                    | 2,00    | 0,26    | 0,18    | 2,69    | 1,58    |
| 5              | Boshqalari, %                                              | 74,47   | 81,62   | 66,65   | 33,23   | 51,73   |
| <b>Jami, %</b> |                                                            | 100     | 100     | 100     | 100     | 100     |

2-jadval ma'lumotlariga nazar soladigan bo'lsak, ishlab chiqarish zaxiralarning tutgan salmog'i 2020-yilga nisbatan 27%ga ko'paygan. Tugallanmagan ishlab chiqarish esa jamiga nisbatan umuman salmoqqa ega emas, va tayyor mahsulot hajmi jamiga nisbatan 7,88%ni tashkil qilgan. Bundan ko'rinib turibdiki, korxonada ishlab chiqarish zaxiralari haddan tashqari ko'payib ketgan. Bunday paytda auditorlar korxonaning moddiy hisoboti holatini, ularning to'g'ri kirimi va sarflanishi bo'yicha mohiyatan o'rganishlar o'tkazishi zarur bo'ladi.

TMZlar bo'yicha auditorlik tekshiruvini to'rtta bosqichga bo'lib qaragan ma'qul bo'ladi. To'rtta bosqichda ham tahliliy amallarning bir nechta usullarini qo'llash mumkin (3-jadval). Tahliliy amallarni qo'llash audit(lar) ning oldiga qo'ygan maqsadi va vazifalaridan kelib chiqib belgilanadi. Agar korxonada ichki nazorat past saviyada bo'lsa, tahliliy amallar kutilgan samarani bermaydi. Unday paytda auditorlar ko'proq batafsil testlarga (mohiyatan tekshiruvlarga) suyanadi.

1 Muallif tomonidan ishlangan.



3-jadval. TMZlar auditini o'tkazish bosqichlarida tahliliy amallar va batafsil tekshirishlar<sup>2</sup>

| Audit bosqichlari     | Tahliliy amallar turlari                                                                         | Batafsil tekshirishlar                                            | Natija                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-----------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Dastabki o'rganishlar | vertikal tahlil, koeffitsientlar tahlili                                                         | -                                                                 | TMZlarning mavjudligi, hisobotdagi salmog'i, aylanuvchiligi, aylanish kuni aniqlanadi. Dastlabki farazlar vujudga keladi. Mijozni qabul qilish to'g'risida qaror qabul qilinadi (yoki aksi). Dastlabki rejalashtirish amalga oshiriladi. Shartnoma tuziladi.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| Rejalashtirish        | evristik (kreativ) usullar                                                                       | -                                                                 | Moddiy javobgar shaxslar bilan suhbatlar o'tkaziladi, mijozning ichki nazorat muhitiga baho beriladi. Muhimlik va risk aniqlanadi. TMZ bo'yicha mijozda qanday muammolar mavjudligi bo'yicha umumiy farazlar shakllantiradi. Auditning umumiy rejasi (dasturi) ishlab chiqiladi. Auditor kutilmasi aniqlanadi.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| Audit o'tkazish       | Regression tahlil, mantiqiylik sinovi, variatsion tahlili, Benford Qonuni, vaqt seriyasi tahlili | Inventarizatsiya o'tkazish, Mohiyatan tekshiruv, batafsil testlar | Auditorlik dalillar to'planadi, tahliliy amallar yordamida muammoli nuqtalar, davrlar, hujjatlar aniqlanadi. Ular auditor kutilmasi (prognozi) bilan takqoslanadi. Farqlanishlar sabablari mohiyatan tekshiruvlar, schyotlar bo'yicha batafsil tekshiruvlar yordamida aniqlanadi. Ichki nazorat kuchliligi va tahliliy amallar ochib bergan og'ishilarning muhimligidan va riskning darajasiga bog'liq holda, agar past riskli holat mavjud bo'lsa, 40% tahliliy amallar, 30% nazorat testlari va 30% batafsil testlar o'tkaziladi, agar yuqori riskli holat mavjud bo'lsa, 20% tahliliy amallar, 30% nazorat testlari va 50% batafsil testlari nisbatida vaqt sarfi taqsimlanadi. |
| Auditni yakunlash     | Taqqoslash, Mantiqiylik tahlili                                                                  | -                                                                 | Aniqlangan xato va tushurib qoldirishlarga tuzatish kiritilgan so'ng auditorning belgilab ko'ygan umumiy muhimlik ko'rsatkichiga takqoslanadi, TMZ bo'yicha hisobot va hisob ishlariga mantiqiylik jihatdan qarab chiqiladi. Auditorning kutilayotgan qiymati bilan qayd etilgan miqdor o'rtasidagi farqning moliyaviy hisobotlariga ta'sirini baholashdan iborat.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |

TMZlar auditida mohiyatan tahliliy amallar ham qo'llaniladi. Auditorlik amaliyotida mohiyatan tekshiruvlarning turli xil shakllari mavjud bo'lib, ularni qo'llashdan maqsad TMZlar hisobining va mahsulotlar tannarxining mantiqiylikni aniqlashdan iborat. Auditning rejalashtirish bosqichida boshlang'ich tahliliy amallarni qo'llash TMZlar va sotilgan mahsulotlar tannarxi schyotlarida muhim buzib ko'rsatishlar mavjudligi to'g'risida sifatli ma'lumotlar berishi mumkin. Yakuniy tahliliy amallar esa TMZlarni va boshqa unga bog'liq schyotlardagi ortiqcha, eskirgan yoki sekin harakatlanuvchi zaxiralarni umumiy ko'rib chiqishda qo'llash foydali hisoblanadi. Mohiyatan o'tkaziladigan tahliliy amallar TMZlarning baholanishiga doir tasdiqlashlarni tekshirishga imkon beradi. Bunday amallar ustama xarajatlarning noto'g'ri olib borilishi yoki hisobga olinmasligi kabi muammolarni ham aniqlaydi.

## XULOSA VA TAKLIFLAR

Shuni ta'kidlash kerakki, tovar-moddiy zaxiralar bo'yicha xo'jalik operatsiyalarini hisobga olish bir qator sabablarga ko'ra risk darajasining yuqoriligi bilan tavsiflanadi:

- mahsulot tannarxini oshirish hamda soliq bazasini kamaytirish maqsadida mavjud bo'lmagan buyurtmalar bo'yicha tovar-moddiy zaxiralarni hisobdan chiqarish;
- o'g'irlik va fribgarlik riski yuqoriligi;
- tasdiqlovchi hujjatlarning yetishmasligi, TMZning ruxsatsiz hisobdan chiqarilishi va boshqa xatoliklarga olib kelishi mumkin bo'lgan katta hajmdagi operatsiyalar va birlamchi buxgalteriya hujjatlarining mavjudligi;
- axborotni to'plash va hisobga olish bosqichida amalga oshirilgan operatsiyalarni hisoblash va o'lchashdagi texnik xatolar tufayli tovar-moddiy zaxiralarni hisobdan chiqarish faktlarini buzib ko'rsatish holatlari.

TMZlar ko'pgina biznes sub'yektlarida mavjud bo'lib, ularning auditini to'g'ri tashkil etish zarur. Tranzaksiyalar hajmi va TMZning jismonan harakatlantirish imkoniyati tufayli xarid va to'lov sikli ko'pincha fribgarlik obyekti bo'lish ehtimoli katta bo'ladi.

2 Muallif tomonidan ishlangan.



Ushbu sikldagi firibgarliklarning aksariyati TMZ yoki aktivlarning ortiqcha baholanib, xarajatlarning esa kam baholanishi bilan bog'liq bo'ladi. Ko'plab to'lovga oid firibgarliklar soxta xaridlarni yoki ayrim hollarda xarid agentiga noqonuniy komission to'lovlar berishni o'z ichiga oladi. Xarid va to'lov siklidagi firibgarlik holatlariga quyidagilar kiritish mumkin:

- xodim(lar) tomonidan TMZ o'g'irlanishi;
- TMZ kamomadi, ya'ni jismoniy yo'qotish yoki o'g'irlik tufayli kamomadning vujudga kelishi oqibatida TMZ hajmidagi kamayish;
- xodimlarning o'zlariga to'lovlarni o'tkazish uchun soxta yetkazib beruvchilarni yaratish sxemalaridan foydalanilishi;
- rahbarlarning soxta TMZni qayd etishi yoki mavjud TMZ qiymatini ortiqcha baholashi (masalan, shishirilgan inventarizatsiya sanog'i varaqalari, soxta qabul qilish hujjatlari yoki xarid buyurtmalari yaratish orqali);
- TMZ hisoblariga ularni ko'p qilib ko'rsatish maqsadida soxta tuzatishlar kiritish;
- xarajatlarni aktiv sifatida tasniflash sxemalari (masalan, aslida joriy davr xarajatlari bo'lgan elementlarni noto'g'ri kapitalizatsiya qilish);
- rahbarlarning xizmat safarlari va ko'ngilochar xarajatlarni noto'g'ri tarzda kompaniya xarajati sifatida qayd etishi va h.k.

Xulosa qilib aytganda, TMZlar auditini o'tkazishni boshlashda dastlab tahliliy amallar usullarini qo'llash orqali mijoz korxona rahbariyati tasdiqlashlarining haqqoniyligi bo'yicha dastlabki mulohazalarni shakllantirishga asos yaratiladi. Tahliliy amallar, mohiyatan tekshiruvlar va nazorat testlariga sarflanadigan vaqt sarfi nisbati muhim xatoliklar riski (MXR) katta bo'lganda, TMZ qiymati JIM qiymatiga taqqoslaganda katta bo'lsa, kamroq tahliliy amallar, MXR kichik bo'lsa, ko'proq tahliliy amallarni o'tkazish lozim. Shuningdek, TMZlar auditida tahliliy amallarni qo'llash to'rtta, ya'ni dastlabki o'rganishlar, rejalashtirish, audit o'tkazish va auditni yakunlash bosqichlarida amalga oshirilishi AXSlar talablariga amal qilgan holda sifatli o'tishini va TMZlar auditining to'g'ri amalga oshirilishini ta'minlaydi.

#### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karla M. Johnstone, Audrey A. Gramling, and Larry E. Rittenberg. Auditing: A Risk-Based Approach to Conducting a Quality Audit, Ninth Edition. USA 2014, 2012 South-Western, Cengage Learning – P 874
2. Dismuratov R. Audit asoslari. Darslik. / -T.: «Ўзбекистон миллий энциклопедияси» давлат илмий нашриёти, 2003. – Б 614.
3. Cristina Iovu. Aspects concerning the internal audit of inventories. // Audit financiar, XV, Nr. 2(146)/2017, - P 276-283 ISSN: 1583-5812; ISSN on-line: 1844-8801
4. Alimxanova N. A. Tovar-moddiy zaxiralar auditida tahliliy amallarni qo'llash // "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" (Economics and Innovative Technologies) ilmiy elektron jurnali. -3/2024 may-iyun №00071
5. M.Hayitboyev. Don mahsulotlarini qayta ishlovchi korxonalarda tovar-moddiy zaxiralar hisobi va audit: nazariya, metodologiya va amaliyot. Monografiya. –T.: "IQTISOD-MOLIYA", 2022. 140 b.
6. B.O'.Hamdamov. "Audit iqtisodi" - T.; "Toshkent Moliya instituti" - 2005.
7. Тер-Григорьянц А. А., Каминская Е. Ю., Жариков М. П. Методика аудиторской проверки операций с товарно-материальными ценностями // научно-методический электронный журнал. Концепт. -2015 - №01 (январь). ART 15022/ - URL: <http://e-koncept.ru/2015/15022.htm>.
8. X.Кысымов, Л.Югай, А.Хашимова, Б.Пардаев. Сборник методических указаний по аудиту. Т.: Издательство «infoCOM.UZ», 2009 – С. 304

# **muhandislik** **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,  
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

**Ingliz tili muharriri:** Feruz Hakimov

**Musahhih:** Zokir Alibekov

**Sahifalovchi va dizayner:** Iskandar Islomov

---

**2025. № 12**

---

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan  
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi  
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan  
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.  
**Litsenziya raqami: №095310.**

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod  
tumani 15-mavze 19-uy**





+998 93 718 40 07



<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>



[t.me/yait\\_2100](https://t.me/yait_2100)